

Sygn. akt II CKN 424/97

**W Y R O K**  
**W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**  
**Dnia 7 listopada 1997 r.**

Sąd Najwyższy Izba Cywilna  
w składzie następującym:

|                 |     |   |                       |
|-----------------|-----|---|-----------------------|
| Przewodniczący: | SSN | - | A. Górski             |
| Sędziowie:      | SN  | - | S. Dąbrowski (spraw.) |
|                 | SN  | - | K. Zawada             |

Protokolant: I. Pawlata

po rozpoznaniu w dniu 7 listopada 1997 r.  
na rozprawie sprawy z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej [...] w K.  
przeciwko Zakładowi Energetycznemu „[...]” S.A. w K.  
o zapłatę  
na skutek kasacji strony pozwanej  
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]  
z dnia 4 lutego 1997 r., sygn. akt I ACa [...]

**oddala kasację; zasądza od pozwanego na rzecz powoda 3.500  
(trzy tysiące pięćset) złotych z tytułu zwrotu kosztów  
postępowania kasacyjnego.**

## U Z A S A D N I E N I E

Sąd Wojewódzki w K. wyrokiem z dnia 22 października 1996 r. zasądził od pozwanego Zakładu Energetycznego [...] S.A. w K. na rzecz powodowej Spółdzielni Mieszkaniowej [...] w K. kwotę 42.730 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 15 października 1994 r. Wedle ustaleń Sądu Wojewódzkiego, powodowa Spółdzielnia w 1993 r. dokonała przebudowy i wyposażenia dwóch stacji transformatorowych Nr [...]0 i [...]1. Koszty przebudowy i wyposażenia zostały pokryte ze środków własnych Spółdzielni i wyrażały się łączną kwotą 42.730 złotych. W dniach 21 i 31 VIII 1993 r. strony zawarły umowy, mocą których powódka nieodpłatnie przekazała pozwanemu stację transformatorową Nr [...]1 z wyposażeniem i wyposażenie stacji Nr [...]0.

W dniu 21 lutego 1995 r. Urząd Antymonopolowy wydał decyzję, w której stwierdził stosowanie przez Zakład Energetyczny w K. - praktyki monopolistycznej, polegającej na nadużyciu dominującej pozycji na rynku dostawców energii poprzez odmowę udziału w finansowaniu przedmiotowych stacji transformatorowych wraz z ich wyposażeniem i nakazał zaniechanie stosowania tej praktyki.

W ocenie Sądu Wojewódzkiego powódka zawierając w sierpniu 1993 r. umowy z pozwanym, wskutek monopolistycznej praktyki pozwanego została zmuszona do akceptowania niekorzystnych dla niej warunków. Skutek w postaci przejścia na pozwanego własności urządzeń stacji transformatorowych nastąpiłby z chwilą podłączenia urządzeń do sieci z mowy prawa zgodnie z art. 49 kc w zw. z art. 191 kc i umowy były w tym zakresie zbędne. Jedyne rzeczywisty skutek polegał na nieracjonalnej rezygnacji przez powódkę z odzyskania wyłożonych na inwestycję środków finansowych. Sąd Wojewódzki uznał, że na mocy art. 8 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym zachodzi nieważność obu powyższych umów. Pozwany bez ważnej podstawy prawnej

wzbogacił się kosztem strony powodowej i na mocy art. 405 kc zobowiązany jest do wydania korzyści jaką osiągnął.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 4 lutego 1997 r. oddalił apelację pozwanego dzieląc ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji.

W kasacji pozwany zarzucił naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 405 i następnych kodeksu cywilnego i naruszenie art. 217 kpc przez oddalenie prawidłowo zgłoszonego wniosku dowodowego na okoliczności podnoszone, a nie wyjaśnione mające istotne znaczenie w sprawie. W konkluzji wnosił o uchylenie wyroków I i II instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji względnie o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Urządzenia energetyczne zbudowane przez odbiorcę energii, z chwilą połączenia w sposób trwały z siecią urządzeń przedsiębiorstwa, stają się przedmiotem własności tej osoby, która jest właścicielem przedsiębiorstwa (art. 49 kc w zw. z art. 191 kc). Jeżeli chodzi o rozliczenie kosztów budowy urządzeń, to ani art. 49 kc, ani art. 191 kc kwestii tej nie regulują. Nie odnoszą się do ewentualnych rozliczeń przepisy art. 224-231 kc w części dotyczącej zwrotu wartości poczynionych nakładów. Przepisy te zakładają poczynienie nakładów na cudzej nieruchomości w okresie, gdy znajdowała się ona w posiadaniu osoby, która poczyniła nakłady. Z reguły budowa urządzeń, o których mowa w art. 49 kc przez przyszłego odbiorcę energii, następuje na nieruchomości stanowiącej jego własność lub innej osoby, a nie na nieruchomości przedsiębiorstwa, w którego skład urządzenia te wchodzi dopiero po przyłączeniu do sieci należącej do tego przedsiębiorstwa.

W uzasadnieniu uchwały Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4.12.1991 r. (W 4/91, OTK 1991, poz. 22) wyrażony został pogląd, powtórzony następnie w literaturze, że podstawy prawnej do rozliczenia tych kosztów nie można się także dopatrywać w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu. Stanowisko to

oparte na założeniu, że zawsze odbiorca energii, ponosząc koszty budowy urządzeń, dokonuje tego bądź z własnej inicjatywy, godząc się z góry, że po przyłączeniu do sieci staną się one własnością przedsiębiorstwa, bądź w wyniku umowy z przedsiębiorstwem, jest za daleko idące. Nie wzięto bowiem pod uwagę, że finansowanie przez odbiorcę budowy urządzenia energetycznego może być wymuszone praktyką monopolistyczną.

W niniejszej sprawie postępowanie pozwanego jako stosowanie praktyki monopolistycznej stwierdził Urząd Antymonopolowy, zaś Sądy obu instancji uznały umowy stron za nieważne na mocy art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym (Dz.U. z 1991 r. Nr 89, poz. 403 ze zm.). W sytuacji, gdy odbiorca energii, w związku z praktyką monopolistyczną przedsiębiorstwa energetycznego, sfinansował budowę urządzeń o których mowa w art. 49 kc, może on dochodzić zwrotu poniesionych kosztów na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Skoro bowiem umowy mocą których powodowa Spółdzielnia zrezygnowała z zapłaty za przejście wybudowanych urządzeń energetycznych na własność pozwanego okazały się nieważne, to odpadła podstawa prawna uzyskania korzyści majątkowej przez pozwanego i otworzyła się droga do dochodzenia roszczenia na zasadzie art. 405 i nast. kc.

Zatem Sądy obu instancji trafnie przyjęły, że przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu mają zastosowanie w niniejszej sprawie.

Uzyskana bezpodstawnie przez przedsiębiorstwo korzyść majątkowa odpowiada wartości przejętego na własność mienia, co niekoniecznie musi się równać kosztom budowy poniesionym przez przyszłego odbiorcę energii. W niniejszej sprawie pozwany Zakład ani przez Sądem pierwszej instancji, ani w postępowaniu apelacyjnym nie zakwestionował twierdzenia powódki, że wartość urządzeń równa jest wyłożonym przez nią kosztom budowy. Stosownie do art. 230 kpc Sąd orzekający władny był uznać fakt ten za przyznany.

Jeżeli chodzi o zarzut naruszenia art. 217 kpc, to dotyczy on oddalenia wniosku dowodowego przez Sąd pierwszej instancji. Ponieważ kasacja jest środkiem zaskarżenia od orzeczenia drugiej instancji, zarzut może być uznany za usprawiedliwiony w takim tylko zakresie, w jakim został podniesiony w apelacji. W skardze apelacyjnej pozwany podniósł zarzut nieprzeprowadzenia zgłoszonych dowodów tylko na okoliczność przyjęcia przez stronę powodową warunków pozwanego jeszcze przed datą podpisania umów. W związku z tym, że jest to okoliczność bezsporna, Sąd Apelacyjny trafnie uznał zarzut za bezzasadny i naruszenie art. 217 kpc nie nastąpiło.

Z powyższych względów i na mocy art. 393<sup>12</sup> kpc Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

aw

jb.